

KÁNTOR LAJOS

Hány hét a világ?

■ Vándorcirkuszok a plakátjaikon, újabban autók hangszóróin át adják tudtul egy-egy világszámuk (artisták, állatidomárok) érkezését a városba, akár faluba.

Régi emlékem – én még hallottam – a rikkancs hangját: Szenzációs hírekkel megjelent... (és itt következett a helyi újság neve).

2017-ben a média sokféle eszközeinek köszönhetően vesszük tudomásul egy-egy világsztár pop-rock koncertjének időpontját, a fesztivál (például: Untold) idei kezdetét. Az internetezőkre – bizonyos életkoron alul tehát mindenkire –, a Facebook-használókra özönlének a hírek, csak tudják kiválasztani közülük a valóban fontosakat, a nekik tetszőket.

Mi a helyzet szóval a világhírrel? A ma aktuálissal? Régi szokásom szerint rányitok *A magyar nyelv értelmező szótárára* (a hetedik kötetre), és a világbajnok, világbéke, világbirodalom, világboldogító, világcsaló, világcsoda, világegyetem, világfájdalom, világfelfogás, világfelfordulás, világfi, világforradalom, világgyűlölet, világháború, világhatalom és világhelyzet után végre eljutok a világhírhez, itt pedig mindkét jelentésével találkozom: 1. Az egész világra, ill. jelentős részére kiterjedő hírnév, híresség. 2. (ritk) A világ minden részébe eljutó hír. Érdemes beidézni ide a példamondatot is, Jókaitól (Mórtól és nem Annától) vették: „Az emberek tudják, megismerték, beszélnek róla, lapokba nyomtatják, világhírré tesz, hogy ő meg fog örülni.”

Hát ennyit a (nyelv)tudományról. És most már ismét személyesen. Visszamenve a gyermek- és serdülőkorba, álmaimhoz. Amikor a negyvenes évek elején valakitől (magyar) rendőrdíszsisakot kaptam – papundekliből volt, de ezüstösen fénylett –, beálltam az ajtóba, két szoba közt, és irányítottam a forgalmat: könnyen elérhető célra gondolhattam, vagy csak egyszerűen játszottam. A sportjátékválasztás, konkrétan a kosárlabdázás iskolai és egyesületi mindennapjaink közelében, lelkesültségében már megfordult a fejemben, hogy meddig juthatok fel a ranglétrán. Aztán jött az irodalom, az első prózapróbálkozások kora. Még nem igazán tudtam róla, hogy létezik Nobel-díj, a híresség lehetőségének szele már megérintett, az iskolai irodalmi körök siker növelte hiúságomat. Az egyetemi évek, a külső pozitív jelek ellenére, inkább hűtötték a nagy reményeket; a még csak alakuló első Forrás-nemzedékben jól éreztem magam, a „csapat” (ha volt ilyen, Szilágyi Domokos tagadta, Lászlóffy Aladár helyeselt) fontossá vált. Hogy álmódoszott-e valaki még-már világhírről? Mások helyett nem nyilatkozom.

Egyszer megtettem, mégpedig Nobel-ügyben. *A Korunk* 2008. novemberi számában megírtam, hogy én Mario Vargas Llosára szavazok, „tessék már tudomásul venni egy kolozsvári nemtudommicsoda figyelmeztetését”. Szeptember végi szövegem a szerkesztés-nyomtatás kifutási ideje miatt nyilván nem érkezett el idejében Stockholmba, Le Clézio lett a díjazott. A folyóirat megjelenése előtt viszont adódott időm egy lábjegyzetre, amelyben elmondhattam, hogy nem kontázom a francia közben megtörtént díjazását, ám fenntartom a perui spanyol regényíróra tett javaslatomat a következő évekre. Vargas Llosa 2010-ben Nobel-díjas lett. És én „királycsinálónak” éreztem magam.

Mario Vargas Llosa tehát hivatalosan is világhírűvé lett – meggyőződése szerint tartósabban, mint némely újabb (és korábbi) Nobel-díjas. Mint ahogy biztosan nagy William Faulkner, Garcia Márquez. S bár nevük mellé ilyen magas (a legmagasabb?) díj nem írható, számomra ebbe a vitathatatlan kategóriába tartozik Mészöly Miklós és a sajnos már végképp esélytelenné vált Esterházy Péter. Azt gondolom, nem a (viszonylagos) közelség tesz elfogulttá. (Esztétikai alapon tudtam volna, tudnék egy-két erdélyi magyar írónkat is a stockholmiak figyelmébe ajánlani.)

Persze az esztétikum (és etikum) nem minden, jó helyre kell születni, a földrajzi – és politikai – helyzet, környezet világhírileg meghatározó, nem csupán az irodalmi elismerésben. Igaz, az Oscar-díjak közt van egy, amelyet az Amerikán kívül készült filmek egyike kapja (Nemes László a *Saul fiával*, három és fél év-tizeddel korábban Szabó István a *Mephistóval* érdemelte ki a díjat, de jutott az operatőr Zsigmond Vilmosnak is – noha amerikai filmcsinálóként – Oscar). Számosabbak azok a területek, amelyeket nem tudok, meg sem próbálok közelíteni. Ilyen a zene (művészet) és a zenei divat – lényegében megálltam Bartók Bélánál. Sosztakovicst mostanában fedeztem föl magamnak; ez a fölfedezés független a sztálini manipulációktól, súlyos erkölcsi károkozástól.

Amit végképp nem tudok követni, nem is a természettudományok, hanem a gazdagok világa. Hiába lapozom olykor a *Forbes* magazint, a világ leggazdagabbjainak rangsorával (magyar nem található itt, román is csak valahol „hátul”). Soros Györgyöt, az amerikai milliárdost gyakran emlegetik ugyan, politikai táborok szerint a lehető legellentmondásosabban, ám vele a *Forbes*-ban még nem találkoztam, Kolozsvárt pedig réges-régen, amikor a romániai (magyar?) alapítványa működni kezdett, a kilencvenes évek elején. Őt biztosan nem sorolnám az új amerikai elnök, Trump kategóriájába. Ilyenkor az embernek eszébe jut az értelmészótárban egymás közelébe került szavak jelentése. A világhír előtt a világboldogító, a világcsaló, a világhatalom.

A legkönnyebb dolgunk a sport területén adódik. No nem a világhír elérésében. Ehhez hatalmas munka, kitartás kell, lásd napjaink magyar úszócsodáját, Hosszú Katinkát. Vagy a svájci teniszező Roger Federert. Az amerikai futball sztárjait eleve nem említem, ehhez némi ismeret is kellene a tőlünk még távoli sportág tekintetében. A hozzánk közeli labdarúgásról szólva ma mindenkinek a portugál Ronaldo vagy Messi jut eszébe. Az idősebb nemzedékhez tartozóknak azonban „a leghíresebb magyar”, Puskás Ócsi a hivatkozási, a büszkeségi alap.

Csakhogy a világ változásával a világbajnokok is változnak (és természetesen a világcsúcso), a mai dicsőség múlandó. Nem csupán a sportban. A gazdaságban. A politikában. Hány hét is a világ? Imádott és rettegett elnökök – Hitler, Sztálin – a történelem szégyen-kalodájában végzik.